

Tillinge kyrkogård

Historik

Tillinge kyrka är från 1200-talet och den fick sin nuvarande form och storlek på 1600-talet. Kyrkans senaste större renovering genomfördes 1912.

Kyrkogården i Tillinge består av en äldre muromgärdad del närmast kyrkan, en på 1950-talet utvidgad del i öster med omslutande granhäck i öster och norr. En minneslund tillkom 1991 utanför den norra muren i höjd med kyrkporten.

Ingången till kyrkogården i väster består av fyra vitputsade stolpar med järngrindar som ersatte stigluckan i början av 1800-talet. Stigluckan i söder revs före 1862 då den ersattes av stolpar och järngrind och flyttades för att anpassas till den nord-sydliga gången. Ingången från norr är numera entré till minneslundan. När den nya kyrkogården tillkom 1950 öppnades två förbindelser genom den östra muren.

Kyrkogården och kyrkan är omgiven av talrika lövträd som planterats i omgångar med början 1773 vid muren och de dåvarande stigluckorna. Det fortsatte 1802 då överste Gerhard Drufwa skänkte 140 träd från sin egendom Nyborg i Håtuna.

Den äldre delen av kyrkogården har en planlösning som avviker mot den som är vanlig hos kyrkogårdar på landsbygden. Dels är den större dels har den ett mer sofistikerat gångsystem med trädalléer som delar in kyrkogården i olika rum. Den liknar därför mer kyrkogårdar som finns i städerna och som växte fram under 1800-talet. De två dominerande gångarna, den från huvudentrén till kyrkporten och den genomgående öst-västliga kantas av hårt hamlade lindar som understryker karaktären av stadskyrkogård. En sammanhängande grusgång parallellt med muren anlades 1902 och gav kyrkogården dess nuvarande struktur.

Utvidgningen mot öster gjordes efter en plan 1948 av länsarkitekten Viking Göransson som också ritade bårhuset som placerades i norra kanten med lövskogen som bakgrund. Den nya delen av kyrkogården omgavs när den anlades av en häck av amerikansk hagtorn som senare ersatts av granhäck. Vid den södra muren lämnades ett större flyttblock kvar som ett inslag i gestaltningen.

Under 1970-talet förändrades stora delar av kyrkogården då gravplatsernas ytbeläggning ändrades från grus till gräs. I området närmast söder om kyrkan finns dock många grusgravar kvar. Framför kyrkoentrén finns ett större sammanhängande område som visar hur många kyrkogårdar tidigare sett ut. Här dominerar de med grus-

belagda gravplatser. Några är inramade med stenramar, andra med låga häckar och några saknar helt inramning och består av en låg gruskulle. De senare har varit den vanligaste typen av gravplats.

Gravplatser och gravskick

Inom Tillinge kyrkogård kan platser för samtliga fyra nu förekommande gravskick erbjudas: kistgravar, urngravar och askgravar, som samtliga upplåts med gravrätt, samt det helt anonyma gravskicket minneslund.

På 1840-talet togs ordningen med allmänt varv i bruk. Det innebar att de avlidna gravsattes i löpande följd utan hänsyn till släktskap, ofta med enkla träkors eller små stenar men också helt utan någon identifikation. På 1880-talet delades kyrkogården in i kvarter med en femtedel för enskilda gravplatser. I nästa förändring 1929 ökade andelen familjegravar. Det allmänna varvet upphörde helt 1963.

Minneslundar började anläggas i de större städerna i mitten av 1900-talet. Den första minneslundan i Enköping invigdes på S:t Olofs kyrkogård 1981. Kyrkorådet i Tillinge önskade att även deras kyrkogård skulle få en minneslund då det fanns en efterfrågan på den typen av gravsättning. Efter utredningar och godkännande av länsstyrelsen anlades lunden 1990 och fick sin placering utanför kyrkogårdsmuren. Till och med år 2013 har 78 stoft gravsatts i minneslundan varav fyra under 2013. Från och med 2015 öppnas möjligheten att sprida askan i lunden, då ytan är stor nog för det, som alternativ till att den grävs ner.

Askgravplatser är det senast tillkomna gravskicket och det kan sägas vara ett mellanting mellan en enskild urngravplats och en minneslund. Askgravplatserna iordningställs gruppvis och sköts av kyrkogårdsförvaltningen. Gravplatserna upplåts med begränsad gravrätt som innebär att gravsättsinnehavaren har rätt till en namnbricka som innehåller de gravsattas namn samt födelse- och dödsdatum. Utöver förvaltningens planteringar får gravrättsinnehavaren smycka med snittblommor och ljus. Gravrättsinnehavaren betalar en engångssumma för förvaltningens skötsel och namnbrickan. På Tillinge kyrkogård iordningställdes 2008 inom en återlämnad gravplats med stenram i den sydöstra delen tre askgravplatser varav en är upplåten.

På Tillinge kyrkogård finns 538 gravplatser varav 270 är upplåtna med gravrätt. Många gravplatser är återlämnade men gravvårdarna står kvar och en del av dem är kulturhistoriskt värdefulla gravplatser som ska bevaras för framtiden. Det finns många disponibla platser för kistgravar och urngravar.

Inom en kyrkogård sker en naturlig omsättning bland gravplatserna. En gravrättsinnehavare kan när som helst återlämna en gravplats. Orsaken kan vara att gravfridstiden på 25 år gått ut och ingen mer i slakten ska gravsättas på den gravplatsen. Med den ökade omflyttningen i samhället kan en orsak också vara att gravrättsinnehavaren inte längre bor på orten och därför har svårt att sköta gravplatsen.

Efter gravfridstidens utgång kan återlämnade gravplatser upplåtas till ny innehavare. Även återlämnade gravstenar kan återanvändas. På Tillinge kyrkogård återlämnades 2013 sex kistgravar och en urngrav. Samma år upplåts en ny kistgrav. Det är ett mönster som funnits de senaste åren.

På Tillinge kyrkogård speglar många gravstenar det omgivande samhället och om förändringar i detta. Norr om kyrkan finns ett antal kyrkherdegravar. Indelta soldater och rusthållare påminner om hur försvaret var organiserat före den allmänna värnplikten. Tillinge hembygdsförening har förtjänstfullt inventerat och satt upp skyltar vid soldaternas gravar. Författaren Jan Fridegårds far Johan Alfred Johansson har sin grav här då han bodde i torpet Blomvreten sin sista tid. Fridegårds kända roman Torntuppen har sin titel efter Tillinge kyrkas kyrktupp.

Text: Mats O Karlsson
Layout och foto: Ida Bjurström
Foto Torntuppen: Veronica Bernström

Enköpings pastorat
Kyrkogårdsförvaltningen
V Ringgatan 9
745 22 Enköping
Tel 0171-257 00
www.svenskakyrkan.se/enkoping

Svenska kyrkan
ENKÖPING